

TEATRE

És el gènere al qual pertanyen totes les obres que tenen com a finalitat representar una acció dalt d'un escenari. Per tant, el text teatral, en principi, és creat per ser interpretat, i només de manera secundària, per ser llegit. És per això que presenta unes característiques ben diferenciades:

1. l'obra no és escrita per ser llegida, sinó per ser representada.
2. el receptor no és una sola persona, sinó un grup, el públic.
3. el canal no és el llibre, sinó l'espai escènic.
4. sovint no compta amb la caracterització directa dels personatges, sinó que es presenten a mesura que avança l'obra (caracterització indirecta).
5. hi apareixen signes lingüístics i no lingüístics (propis del llenguatge no verbal).
6. les informacions que en una obra narrativa donaria el narrador, aquí queden recollides en les anomenades acotacions (en cursiva en el text).
7. no hi ha narrador; el punt de vista és mostrat pels personatges.

2. El text teatral

Una obra de teatre està formada per diversos tipus de text: el text escènic, el text acotat i el text principal.

- El **text escènic** va adreçat al director de l'obra i consisteix en la descripció sobre com cal desenvolupar l'espectacle. Inclou informació sobre el codi gestual o tonal que mai apareix publicada en el text principal. No totes les obres disposen de text escènic.
- El **text acotat** és aquella part del text escrit que apareix entre parèntesis o en cursiva i que és una anotació explicativa al marge d'una obra teatral, per explicar la disposició, els gestos i la manera d'actuar dels personatges. Hi ha diversos tipus d'acotacions:
 1. les acotacions d'acció són indicacions sobre allò que fa el personatge (seure, entrar, sortir...)
 2. les acotacions de caracterització són indicacions sobre les característiques d'un personatge determinat: simpàtic, cruel...
 3. les acotacions de to indiquen la manera com parla un personatge: cridant, rient, amb ràbia...

- El **text principal** és el text que forma part de la representació. És tot allò que forma part de la parla dels actors: diàlegs, monòlegs...

3. L'estructura

El text teatral acostuma a organitzar-se en **actes**: cadascuna de les parts en què es divideix una obra teatral, separada de les altres per un interval –marcat normalment per la baixada del teló–.

Tot i que el nombre d'actes pot variar, tradicionalment les obres estan formades per tres actes, corresponents al plantejament, el nus i el desenllaç.

Les **escenes** són les seqüències de la trama que integren un acte, estan marcades per l'acció, pel temps, per l'entrada i sortida dels personatges. El nombre d'escenes en cada acte és divers, però no acostumen a ser més de deu.

El **quadre** és la subdivisió temàtica d'un acte, assenyalada per un canvi en el decorat.

4. El discurs teatral

El **diàleg** és la forma més estesa del discurs teatral. Quan s'analitzen els diàlegs, cal tenir present la situació dels interlocutors (igualtat, inferioritat...), la forma d'actuar (dialècticament, si es repliquen complementàriament, expositivament i interrogativament), i la relació amb l'acció (si la matisa, la posa en moviment...).

En molts casos, el diàleg es trenca per la llarga intervenció d'un dels personatges; en aquest cas podem parlar de **monòleg**: discurs no adreçat directament a un interlocutor. És un diàleg interioritzat en què un mateix és alhora l'emissor i el receptor.

L'apart (quan es fa participant o còmplice al públic de la història, sense que se n'esperï resposta).

5. L'espai

L'**espai escènic** és l'espai que percep el públic durant la representació. Varia segons la concepció de l'obra.

L'**escenografia** és el conjunt d'elements que s'afegeixen a l'espai escènic per reduir un determinat ambient o clima. Inclou els elements decoratius, el mobiliari, la il·luminació i l'*atrezzo*, que és el conjunt d'accessoris que complementen la caracterització dels actors i d'objectes que es fan servir durant la representació.

L'**escenari** és la part del teatre on es col·loca el decorat i on es desenvolupa majoritàriament l'acció dramàtica.

La **tramoia** és el conjunt de mitjans mecànics emprats per fer les transformacions escèniques, canvis de decoració, efectes especials...

En el teatre tradicional el **teló**, s'apuja i s'abaixa marcant l'inici i l'acabament dels actes.

6. Gèneres i subgèneres dramàtics.

6.1 Tragèdia

La tragèdia és un gènere clàssic nascut a Grècia. Els seus personatges, pertanyents a les divinitats o la noblesa, han de lluitar contra un destí inevitable. El final és sempre tràgic i el llenguatge és culte.

És el gènere més estretament vinculat al món grec. A l'Edat Mitjana la tragèdia pràcticament va desaparèixer, però s'activà novament a partir del s. XVI. En els temps contemporanis la tragèdia ha sofert una transformació molt profunda i, de vegades, es confon amb el drama, es fa tragèdia col·lectiva o s'enfronta l'heroi amb l'absurd.

6.2 Comèdia

Presenta personatges de la realitat, que viuen conflictes quotidians i prosaics, situacions imprevistes, obstacles que dificulten la realització d'una acció en la qual els personatges es mostren ridículs, ignorants, però que té un final feliç, on es recupera l'ordre de totes les coses i de totes els valors criticats. La comèdia pretén provocar el riure de l'espectador. Els personatges solen ser simplificacions arquetípiques, que encarnen un defecte o un valor que no quadra amb l'esquema vigent.

6.3 Tragicomèdia

Gènere dramàtic que comparteix elements de la tragèdia i de la comèdia. Va ser conreada sobretot a Roma. Shakespeare i Lope de Vega l'adopten com a eina per renovar els gèneres dramàtics. Té una sèrie de característiques constants:

- els personatges pertanyen tant a capes populars com aristocràtiques,
- l'acció, seriosa o dramàtica, no acaba en catàstrofe,
- l'estil no és unitari: el llenguatge elevat, propi de la tragèdia, contrasta amb el llenguatge col·loquial quotidià, típic de comèdia.
-

6.4 Drama

Gènere teatral modern, per oposició als clàssics de la comèdia i la tragèdia. Planteja, com la tragèdia, un conflicte, situat, en aquest cas, en el pla de la realitat i dels homes, de les forces mesurables. L'heroi dramàtic és un heroi inconscient que ha de lluitar contra quelcom que no preveu. L'enfrontament es dona entre l'home individual i la societat. Es presenta com una síntesi entre elements de la comèdia i de la tragèdia. El patetisme tràgic és barrejat amb elements realistes, còmics, irònics i absurds. El drama planteja sempre un final tràgic, on no és possible la reconciliació: suïcidi, mort...

6.5 Altres gèneres dramàtics:

- **Acte sacramental:** Peça dramàtica de caràcter al·legòric en un acte. Inspirades en les Escriptures o en les vides de sants i destinades a ser representades en la festa del Corpus Christi a les places públiques.
- **Misteri:** d'origen medieval, proposa en una successió de quadres, una representació dels misteris de la fe cristiana (Nadal, passió, assumpció...)
- **Mim:** rebutja l'ús de la paraula i se centra només en la gestualitat.
- **Òpera:** gènere creat a Itàlia al segle XVII, totalment cantat, de tema generalment tràgic, inspirat en la mitologia o en la llegenda. La seva modalitat còmica s'anomena òpera bufa.
- **Sainet:** gènere dramàtic d'entreteniment, de caràcter còmic, caricaturesc, d'extensió breu i d'ambient i personatges populars. Posseeix unes característiques temàtiques força constants: reproduceix situacions quotidianes a través de tipus assenyalats per un tret desmesurat (gasiveria, autoritarisme...), portat fins a extrems ridículs; i exalta les virtuts de la vida quotidiana (amor, lleialtat...)
- **Entremès:** peça teatral breu, amb un llenguatge planer, caricaturesc, destinada a un públic poc exigent. Normalment es representava en un descans de la comèdia; a partir del segle XVIII, el terme es confon amb el de sainet.